

Zondag 29 oktober 1916 – enige editie

Herdenking van de slag aan de IJzer.

Havre, 28 oktober. Vanochtend heeft een geestdriftige menigte de van het front komende muziek met het vaandel van het 12^e Belgische linieregiment opgewacht ter herdenking van de slag aan de IJzer. Het vaandel was versierd met de tekens van de Leopoldsorde. Admiraal Varney, de Franse gouverneur, en de commanderende generaal der territoriale troepen waren ter ontvangst aanwezig. Het militaire escorte bestond uit een Franse en een Engelse compagnie voetvolk en een afdeling Belgische gendarmerie. Op het middaguur kwam de stoet voor het bureau van de Belgische plaatselijke commandant, aan wie het vaandel overhandigd werd.

Vanmiddag vindt in tegenwoordigheid van minister-president de Broqueville en de minister van oorlog de aanbidding van een door Belgen bekostigd prachtig vaandel plaats, waarbij een redevoering zal worden uitgesproken.

Uit België.

Het Vlaamsche Nieuws bevat een verordening van generaal von Bissing, de Duitse gouverneur-generaal in België, betreffende huiden, vellen, leer en looistoffen; voorts een wijziging van de verordening van 29 januari betreffende het verzekeren van de bevoorrading der burgerlijke bevolking met aardappelen. Daarin is bepaald:

1. Aan ieder varken mag niet meer dan 1 kg aardappelen per dag gevoederd worden. Het hoofd van het burgerlijk bestuur (Verwaltungschef) bij de gouverneur-generaal is gemachtigd, met het oog op de uitvoering van deze verordening, nadere schikkingen te treffen;

2. Het verbod om aan andere dieren dan aan varkens aardappelen te voederen, evenals de artikels 2, 3, 4 en 5 van de verordening van 29 januari 1916 blijven van kracht.

Men meldt uit de grensstreek bij Arendonk aan het Eindhovens Dagblad:

Volgens een door de Duitsers afgekondigd besluit, moest iedereen, die een of meer paarden bezet, er mee naar Weelde, waar deze dieren maandag gekeurd zijn.

Hoewel vele paarden twee jaar geleden door de Belgen afgekeurd werden, zo bleken thans de meeste geschikt; want maar enkele lieden keerden met hun paard terug. Hoe zullen de boeren nu hun grote akkers bewerken?

Te Gent (KVdW).

Opening der hogeschool.

Gent, 24 oktober.

De correspondent van de Nieuwe Rotterdamsche Courant te Brussel heeft de heropening bijgewoond van de universiteit te Gent. Waarvan verslag.

Dient aan de preliminaireren herinnerd? - Het ligt vers in het geheugen hoe, op oudejaarsavond 1915, door de Duitse overheid besloten werd, de hogeschool te Gent weer voor studenten open te stellen, en dat de leergangen er voortaan in het Nederlands zouden worden gegeven; op welke moeilijkheden dit besluit zou stuiten; hoe deze moeilijkheden te boven werden gekomen. In augustus jongstleden verschenen de eerste benoemingen van professoren, Vlaamse en Hollandse, met de gevolgen die ge eveneens kent. Zaterdag, de 21^e

van deze maand, ging gouverneur-generaal baron von Bissing naar Gent; droeg, namens zijn regering, de Gentse universiteit over aan het college van curatoren, met een redevoering, die beantwoord werd door prof. dr. P. Hoffmann, rector. – “Vous le savez, tout cela”, gelijk Verlaine zegt. Wat daarop volgt, weet ge echter nog niet: ik ben naar Gent gegaan (een volgende maal zeg ik u hoe), om het te vernemen en het u over te brieven.

Wat daarop in de eerste plaats volgde was ... de dood van de secretaris van de academische beheerraad, prof. dr. Adolf van den Berghe. Deze hoogleraar in de scheikunde was, na de overdracht der universiteit per fiets naar zijn woning gereden, te St.-Martens-Latem aan de Leie, waar hij sedert kort burgemeester was. 's Nachts zal hij zich ongesteld hebben gevoeld; hij is naar beneden gekomen, waarschijnlijk om hulp te vragen (hij was ongehuwd en woonde alleen); een hartader zal gebroken zijn; boeren die 's zondags naar de vroegmis gingen, hebben hem dood vinden liggen op de drempel van zijn huis. Treurig einde voor een zeer levenskrachtig en strijdvaardig man, - tragisch vooral in de omstandigheden waarop het plaats heeft.

Maar laat uw gedachten niet overfloersen door deze rouwmare; wijt het alleen aan de chronologie als ik er mijn verslag mee begin; en leen mij, durf ik u bidden, een goedgunstig oor voor het minder luguber vervolg van mijn relaas.

Laat ik u maar onbewimpeld bekennen, dat ik, hedenochtend, kwart voor elfen, het universiteitsgebouw betrad met een popelend hart. Men heeft goed een journalist te zijn; men is niettemin een mens, - een mens met een heel verleden van herinneringen, die het leven verzuren en verzoeten. Nu moet ik zeggen, dat de Gentse Hogeschool mijn herdenken eerder met zoetende stof drenkt, - in deze tijd van suikerduurte zeker te appreciëren. Vooral de ronde feestzaal van die hogeschool is mij in het verleden lief. Als kind heb ik er lauweren

geplukt in de tuin van Minerva, die er mij, als jongeling, elk jaar verwelkomde onder hare kwekelingen. In andere, eenvoudiger woorden: in het amfitheater der universiteit vinden de prijsuitreikingen plaats der lagere en middelbare scholen, en ieder academisch jaar wordt er, bij aanwezigheid der studenten plechtig voor open verklaard.

Het belette niet, dat bedoeld amfitheater er vrij groezelig uitzag. Stel u maar eens voor: het is gebouwd juist honderd jaar geleden, in opdracht van de Hollandse regering. In 1816, dat zult ge wel weten, heerste een nog onvervalste Empirestijl; ook over deze zaal zwaaide hij de scepter. Maar het wonderbare is, dat in de jaren 1890, waar ik van spreek, en zelfs nog in het jaar 1914, toen ik voor 't laatst het lokaal betrad, die stijl even onvervalst, want onaangeroerd was gebleven. De stoelen en hun grove trijp, tussen de muren en hun groen katoenen behangsel, tegenover de amfitheatertreden en haar groene banken, stonden er, nauwelijks afgestoofd, als in de tijd toen Willem de eerste de universiteit inhuldigde. Boven de middenloge bleef het Hollandse wapen gebeeldhouwd; het tapijt dat deze loge versiert, kreeg alleen een L in plaats van een W als gulden versieringsmotief; de buste van onze vorsten verving die van hun voorgangers, en - dat was alles.

Nu heeft men dat voor de gelegenheid wat opgeknapt. De zetels kregen nieuw fluweel; ik geloof wel dat de banken nieuw overtrokken werden. De deuren kregen een nieuw laagje verf; het werd een frissere harmonie van groen. Won de zaal er bij? Helaas, het nieuwe groen der deuren, een flets zeegroen, kan mij de voormalige, en voortreffelijke, imitatie van bronsgroen niet uit het geheugen verdrijven; het blauwgroen der banken vloekt tegen het geelgroen der zetels; het geheel mist patina; de adem van de tijd heeft daar nog niet over heen geblazen. Wordt de universiteit nog een honderd jaar

ouder, dan wordt dat ook wel weer beter. Helaas, dan zullen wij het niet meer mogen beschouwen! ...

Ik zit aldus te mijmeren, terwijl ik de overige vernieuwingen in ogenschouw neem. Geen verandering aan de middenloge: het rode pluche prijkt er steeds met de gouden L. Alleen zijn de vorstelijke bustes vervangen geworden door een reusachtig Minervabeeld. Dat Minervabeeld bewijst mij de delicate attentie, mij, waar ik zit, te wenken met de wijsvinger van haar rechterhand. Waarom? Telkens, als ik, onder de plechtigheid en bij het drukke nota's nemen, even opkijk, bemerk ik die vinger die mij wenkt. Het wordt een obsessie. Keer ik opzettelijk mijn hoofd om, dan voel ik die vinger in mijn nek. Telkens als ik ...

Maar laat ons het publiek in ogenschouw nemen. Hedenochtend, kwart voor zeven, zijn een vijftig à vijfenzeventig Brusselse flaminganten, onder leiding van Frans Reinhardt, met mij naar Gent gereisd; de dichter Raphaël Verhulst voerde evenveel Antwerpenaars aan: zij vullen samen de zaal met bekende gezichten. Zij zijn natuurlijk de enigen niet: professoren, in hun nieuwe toga, lopen gezellig rond, veel losser dan dit bij opening van vroegere academische jaren placht te gebeuren. Prof. Willem de Vreese houdt een gesprekje met dominee Domela Nieuwenhuys Nyegaard die er Tolstojaansch uitziet; het Kamerlid Augustyn vertoont een geklede jas, terwijl het Kamerlid Adelfons Henderickx een habijtkostuum draagt. Vele geklede dames, die plaats genomen hebben in de arena, ik bedoel de open vlakte onder het amfitheater; vele kinderen zelfs die onder de indruk zijn van de regerende plechtigheid. En dan, de honderd vijftig nieuw ingeschreven studenten, die zich blijkbaar nog niet geheel thuis voelen, het studentikoze missen, dat dergelijke vergaderingen placht op te fleuren. En dat is het tweede verschil dat mijn herinnering bij deze heropening merkt.

Het derde verschil brengt mij het leerpersoneel. Het treedt, zesendertig geleerden sterk, achter zijn rector aan, terwijl een strikje het bekende “Berg op Zoom, houdt u vroom” aanheft, dat de gebruikelijke Brabançonne van vroeger vervangt. Naast de rector nemen de professoren Haerens, administrateur, en De Vreese, waarnemend secretaris, plaats. Van de vroegere hoogleraren, behalve de voornoemden, alleen prof. dr. J. Obrie daar prof. dr. Lahousse ernstig ziek is. Al de anderen zijn nieuwe gezichten, behalve natuurlijk voor mij, die iedereen ken. Stelt u voor: vier van die professoren, getabbaard en gebaret, hebben hier hun prijzen van middelbare scholier naast en na mij afgehaald; naast en na mij hebben zij er gezeten als student. Hemel, ben ik dan al zo oud? Neen, zij zijn het, die nog zo jong zijn. Want dat hooglerarenkorps bestaat voor de overgrote meerderheid uit jonge krachten: beneden, en even boven de veertig. En ik haast mij u te zeggen dat ik dat helemaal niet kwaad vind.

Rector prof. dr. P. Hoffmann houdt de inhuldigungsrede. Want, vierde verschil: hier is natuurlijk geen sprake van de rectoraatsoverdracht; wij zullen het ditmaal niet bijwonen, dat twee oude heren elkaar een aandoenlijke zoen geven (waarbij telkens uit een studentenmond moest klinken ... “afblijven of trouwen!”) De Gentse universiteit treedt, als Vlaamse Hogeschool, een nieuwe era in; prof. Hoffmann opent ze met de vraag: welke is de maatschappelijke rol der hogescholen, en in welke mate heeft die van Gent haar rol gespeeld. In een zeer lange rede, die hij in merkwaardig zuiver Nederlands uitspreekt (de rector is een geboren Luxemburger), stelt spreker de viervoudige taak der universiteiten, als wetenschappelijk instituut vast: wetenschappelijke kennis, theoretisch en praktisch; toepassing daarvan; zelfstandig onderzoek; methodische opleiding. Hij weidt uit over de noodzakelijkheid van de wetenschappelijke geest en van de denkontwikkeling. In dit alles bleef Gent niet achter, de universiteit

vervulde haar rol. Slechts in nieuwe eisen van de tijd, als hogeschooluitbreiding en vakantieeergangen, kan nog verbetering komen. En die blijft zeker niet uit. Bleef de Gentse universiteit even getrouw aan haar sociale roeping? En, in de eerste plaats: welke dient de sociale werking van een universiteit te zijn? Door sterke organisatie, waarbij specialisering moet opgenomen worden in de schoot van een algemeen geheel, stelt zich een hogeschool de aanhoudende, de eindeloze vervolmaking ten doel, met een vast ideaal voor ogen. Ze wordt geleid door een idealisme, deels praktisch, deels intellectueel, dat een ethisch idealisme noodzakelijk in zich houdt. Het brengt tot de vraag: welke is de houding der universiteit tegenover de staat? Is zij, zoals wordt beweerd, internationaal? Dit is een middeleeuws begrip, dat eigenlijk de zaken op hun kop zet. De universiteit is, het spreekt vanzelf, algemeen menselijk. Maar het is natuurlijk en normaal, dat zij zich in de eerste plaats wendt tot het eigen volk, vooral waar zij ingericht is door de staat. Dat nationale ervan doet ze van staat tot staat verschillen, maar belet daarom nog geenszins het algemene: het leidt integendeel het eigen volk, naar eigen aard, de trap van het algemeen op. Op welke wijze nu richt zich de universiteit op de meest logische wijze tot het volk? Natuurlijk door de taal, de eigen taal. Hoofdvoorwaarde voor de nationale hogeschool is: onderwijs bij middel van de volkstaal, waarbuiten zij haar sociale rol slechts gebrekkig kan spelen.

Onderwijs bij middel van een vreemde taal kan alleen een aristocratie, of wat daar voor doorgaat, bereiken. Kan dit ooit een voordeel zijn? Integendeel, vermits het af doet wijken van eigen aard en een kloof delft tussen hogere en lagere standen. Het voorbeeld van Vlaanderen is kenschetsend: het eigenlijke volk verachterd, de gestudeerden verbasterd, en - het ergste van al - de stameenheid bedreigd. Men zal antwoorden: is echter de vervlaamsing van het

onderwijs een niet veel groter dreigement voor de eenheid der Belgische natie? Neen, want het is zeker in het voordeel der staatseenheid dat elke taal volle recht geschiedt, opdat volledige gelijkheid zou heersen. Daarom was de vervlaamsing der Gentse Hogeschool een rechtmatige eis, en een noodzakelijkheid wilde zij haar rol vervullen. Want de taal van Vlaanderen is Vlaams, en geen andere. (Toejuichingen). Elke andere taal werd ons opgedrongen van buitenuit en van bovenaf: het volk echter is Vlaams, uitsluitend. Daarom zou zelfs een tweetalige universiteit een kweekschool zijn van onnatuur: logisch, psychologisch en cultureel kan alleen volstreekte vervlaamsing bevrediging geven. Men zegt ons wel, wat de universiteit te Gent betreft: “on ne démolit pas ce qui existe.” Maar als het bestaande nu eenmaal slecht is? En trouwens: breken wij af? Neen: wij verbeteren. Brak men de universiteiten af, toen de nationale talen er het Latijn verdrongen? Neen immers! - De cultuur groeit niet meer in een aristocratisch park: wij hebben ze overgeplant in volle, eigen bodem (toej.). Aldus dient zij het volk: zijn waardigheid en waarde moge er bij winnen. Zulks wens en zulks hopen wij!

Aldus de rector, bedolven onder het applaus. Een zanger heft Benoit's “Mijn Moederspraak” aan. Een klein knapje brengt de rector orchideeën, samengebonden met de Vlaamse kleuren. En daarop geeft prof. De Vreese verslag over de tegenwoordige toestand van de universiteit, en van wat in de dichtste toekomst denkt gedaan te worden: oprichting van landbouw-, mijnbouw- en veeartsenijscholen; aldus krijgen wij, zegt hij onder gejuich, de volledige universiteit, zoals Lodewijk de Raet ze droomde.

De rector leest een necrologie over de dood van prof. Van den Berghe; daarna een brief van de leden van Hollandse Studentenafdelingen van het Algemeen Nederlands Verbond.

Weer het strijkje; weer de zanger met het Wilhelmus en de Vlaamse Leeuw. Allen zingen mee, de professoren inclus.

En het is afgelopen.

Men merkte dat geen enkel Duits overheidspersoon aanwezig was. En ook geen enkel lokaal overheidspersoon.

De politie, die het niet druk had trouwens, was echter in gala-uniform.